

El centenari d'Anna Murià (1904-2002). — L'any 2004 es compleix el centenari del naixement d'Anna Murià. La commemoració ha passat lleugerament desapercebuda, tant per la poca atenció que generalment ha merescut l'obra de l'escriptora (que ha quedat massa a recer de l'ombra de la figura d'Agustí Bartra) com pel fet que la data centenària hagi pràcticament coincidit amb la de la mort el setembre del 2002, amb 98 anys d'edat. Tot i això, per a Ignasi Riera —així ho expressava en un article del 3 de juny del 2004 al diari *Avui*— “si aquest any ha estat declarat l'any Dalí [...] per mi el 2004 és i serà l'any Anna Murià. Qui s'hi vulgui afegir, que ho digui, que hi ha causes en què una dotzena de persones ja són multitud.” També és cert, val a dir-ho, que la celebració ha comptat amb aportacions que s'han de tenir ben presents: el dossier de la revista *Serra d'Or* (núm. 531, març 2004) que, amb el títol genèric “Anna Murià faria 100 anys”, inclou articles de Feliu Formosa, Montserrat Bacardí i de qui signa aquestes ratlles; el recordatori de Sam Abrams a les pàgines de *Revista de Catalunya* (“Anna total”, núm. 197, juliol-agost 2004); la biografia de Montserrat Bacardí titulada *Anna Murià, el vici d'escriure* i publicada a la col·lecció “Dones del XX” de l'editorial Pòrtic; i, sobretot, el projecte d'edició de l'obra completa de l'escriptora, a càrrec de Publicacions de l'Abadía de Montserrat i l'Ajuntament de Terrassa, que ja va iniciar-se el 2003 amb l'aparició del volum inèdit titulat *Reflexions de la vellesa*.

Com a escriptora, Anna Murià tocà nombroses facetes de la creació literària i bona part dels gèneres. Exercí de novel·lista, de contista, d'assagista, de periodista, de memorialista, de

ressenyadora i crítica, d'autora i adaptadora de literatura infantil i de publicista en general. Al llarg dels anys trenta, s'anà forjant un nom com a intel·lectual i escriptora. En aquest sentit, és tan significativa la seva tasca de publicista i periodista com la seva faceta estrictament literària, amb novel·les com *Joana Mas* (1933) o *La peixera* (1938), les quals malauradament avui dia són molt poc conegudes i que, sense ser obres mestres, exemplifiquen molt bé el procés de normalització de la cultura catalana durant els anys de la República.

No és pas la guerra civil el que estroncà aquest procés normalitzador, tot i que les circumstàncies fossin lògicament excepcionals. El tall sobtat el provocà el desenllaç del conflicte. Quan el 23 de gener de 1939 Anna Murià sortí de Barcelona camí de l'exili, s'inicià per a ella una nova etapa plena d'incerteses, durant la qual el paper social dels escriptors ja no tenia res a veure amb el que havia estat fins llavors. L'interès de l'escriptora, just a partir d'aquest moment, l'hem d'entendre com a conseqüència d'aquest canvi forçat d'actituds. D'aquesta manera, la voluntat de donar testimoni d'una situació personal i col·lectiva es convertí en l'eix central de la producció literària d'aquells anys. Un llibre de contes com *Via de l'Est*, publicat el 1946 a Mèxic, ja s'ha d'entendre des d'aquesta perspectiva. Hi ha també una voluntat explícita de convertir-se en cronista de l'exili, cosa que aconsegueix amb *Crònica de la vida d'Augustí Bartra*, publicada per primer cop el 1967 i reeditada en versió definitiva el 1990. El llibre té un important valor documental, que ja ha estat a bastament destacat per la crítica i pels estudiosos de l'exili literari, però al mateix temps constitueix una autobiografia: un reflex de la pròpia imatge, que hem de saber reconstruir a partir del que se'ns diu del biografat. En aquest sentit, el volum és un bon exemple d'això que se n'ha dit la "literatura del jo", amb un interès literari evident, que queda a un nivell si més no comparable al que pròpiament seria el valor documental.

Anna Murià no tornà a Catalunya fins al gener de 1970, trenta-un anys després d'haver-ne sortit. S'establí a Terrassa, lloc des del qual exercí el seu mestratge modèlic de persona modesta, més aviat silenciosa, però extraordinàriament inquieta i activa. En aquests anys, l'escriptora acabà de completar la seva producció narrativa. Així, el 1986 publicà la novel·la *Aquest serà el principi*, un projecte ambiciós ("novel·la riu" en dirien els especialistes, la versió completa de la qual encara és inèdita), que pot ser llegida en clau i que en bona part constitueix una recreació dels anys de l'exili, a mig camí entre la ficció i el testimoniatge. Per altra banda, tenim títols com *El llibre d'Eli* (1982), una autèntica aportació pel que fa a la utilització de gèneres narratius, o *Res no és veritat Àlícia* (1984), una novel·la de to simbòlic i filosòfic. I això sense oblidar els contes d'*El país de les fonts* (1978), l'estudi *L'obra de Bartra* (1975, amb una versió revisada del 1992) o la literatura infantil, un terreny en el qual cal destacar la publicació el 1974 de la novel·la *El meravellós viatge de Nico Huehuatl a través de Mèxic*, que té com a referent el famós llibre de Selma Lagerlöf, amb el viatge iniciàtic de Nils Holgerson per Suècia, però que al mateix temps és també un homenatge a Mèxic —el país d'acollida— i, per tant, un generós testimoniatge d'agraïment.

Tot plegat constitueix una obra que cal tenir ben present en el panorama de les lletres catalanes. Anna Murià ha estat un dels principals representants d'una generació d'escriptors que ha viscut totes les vicissituds del segle xx, un període ben mogut, convuls i conflictiu. El seu ha estat —i és encara— un exemple moral i humà que hauria de perdurar. Aquest exemple, que no és únicament literari però que està íntimament lligat a la llengua i a la cultura catalanes, és la seva autèntica herència. I la nostra obligació és conèixer-la, estudiar-la i entendre-la, des de l'agraïment i amb un respecte profund. Amb centenaris o sense. [J. Au.]